

Dagens frågor

Mannen i elfenbenstornet

En läsning av riksdagsprotokollen från utrikesdebatten den 16 mars ger en otäck känsla. I det läge där landet befinner sig behövs en samförståndsvilja mellan partierna, vilka åsikter de än har. Men att finna spår av en sådan anda är omöjligt, och härtill är en man vållande. Olof Palme är en maktmänniska, men tyvärr utpräglad destruktiv, och hans rädsla för att någon annan kan ha rätt där han själv har orätt hetsar upp honom. Han tappar alldeles balansen för att få tillfälle att förfölja en motståndare.

Ulf Adelsohn hade den 15 mars meddelat statsministern genom dennes kansli att han skulle tala på förmiddagen omedelbart efter utrikesministern. Egon Bahr-frågan skulle komma upp och därmed kritik mot statsministern som ansvarig för den. På eftermiddagen skulle Adelsohn enligt ett gammalt löfte resa till Finland. Palme hade kunnat gå i debatt med Adelsohn om han så velat. I stället infann han sig till den viktiga debatten först då Adelsohn rest. Palme hade "hört ett rykte" att Adelsohn "stuckit till utlandet", men han menade att Adelsohn "kommer att dyka upp ur något hål – det måste ju ändå finnas någon gräns för pajaseriet". Detta är den ton som statsministern använder mot en annan partiledare.

Stödd alltså på en lögnaktig förvrängning av fakta fortsatte Palme med bl a ett antal angrepp mot moderaterna. Carl Bildt (m) numrerade upp och slog sönder argumenten på ungefär tio minuter. Ola Ullsten kompletterade kritiken mot Palme genom att fråga varför Egon Bahr-noten, nu enligt Palme bara "en sondering", skickades till den västtyska oppo-

sitionen för användning och inte, om den var en sondering, till den västtyska regeringen. Olof Palmes obehärskning steg till den grad, att han påstod att "moderaterna är en säkerhetsrisk för den svenska säkerhetspolitiken". Säkerhetsrisk – är inte det lika med presumtiva landsförrädare?

Olof Palme lever i ett elfenbenstorn. Hans beundrande "pojkar" underhåller honom i tron att han är en utrikespolitikens mästare. Han låter sin stackars utrikesminister tala om det förtroendefulla samarbetet mellan Sverige och våra nordiska grannar. Tror Olof Palme att de norska och danska statsministrarna – Finland är i skrivande stund i regeringsförhandlingar – litat på honom? Tror han att den nya regeringen i Bonn gör det? Eller ens medlemmarna i Palme-kommissionen? I så fall vet han inte mycket om vad hr Kreisky kan säga. Tror han att Egon Bahr-affären just på grund av handläggningen inte uppfattas i utlandet för vad den är: inte svensk men socialdemokratisk utrikespolitik?

Olof Palme är ingen säkerhetsrisk, allra minst i den mening han själv inlagt i ordet. Men han, landets statsminister, är i sina värsta stunder en belastning för Sveriges anseende utomlands.

Villaägare

Har villaägarna det svårt eller har de det bra? Om det går meningarna starkt isär. Känslorna svallar och argumenten möter inte varandra. Från den ena sidan hör man att villaägarna tvingas att gå från gård och grund ruinerade för resten av sina liv till följd av skatteöverenskomsten. Från den andra sidan hör man

att det är villaägarna som åker omkring i sina fina segelbåtar på fjärdarna om sommaren. Hur förhåller det sig egentligen?

Debatten kommer inte att komma rätt så länge man betraktar villaägarna som en enhetlig grupp. Det finns naturligtvis villaägare längs hela skalan men låt oss för enkelhetens skull här dela upp villaägarna i två grupper. Villaägare som nyligen köpt sina hus å ena sidan och villaägare som köpt sina hus för lång tid sedan å den andra.

Ett ordinärt hus i Stockholmstrakten kostade så sent som i mitten på 1970-talet omkring 250 000 kronor. Det hade då statliga lån. Den som köpte det huset med en egen kontantinsats på 25 000 kronor och sedan amorterat på sina lån har idag kvar en låneskuld på cirka 200 000 kronor. Det ger en kapitalkostnad vid 50 procents marginals-katt på 1 500 kronor per månad och en total boendekostnad inklusive driftskostnader på totalt 2 000 kronor per månad. Hans hus har idag ett marknadsvärde på 500 000 kronor. Villaägaren har ett eget kapital på 300 000 kronor. Han har det bra. Om han inte, som så många har gjort, redan har sålt sitt hus och köpt ett större och dyrare.

Den andre villaägaren, som köpte ett likadant hus vägg i vägg med familjen i det första exemplet betalade för två-tre år sedan 550 000 kronor. Också han satte in 10 procent eller 55 000 kronor kontant. Hans kapitalkostnader är cirka 3 500 kronor per månad vid 50 procents marginalskatt och hans totala boendekostnader är cirka 4 500 kronor per månad. Hans hus har sjunkit med 50 000 kronor i värde sedan han köpte det och hans samlade sparkapital har sjunkit från 55 000 kronor till 5 000 kronor. Han har det dåligt.

Innan politikerna hittar på ett system som tar hänsyn till att det finns villaägare av olika slag, kommer debatten om villaägarna inte att skapa några konstruktiva lösningar utan endast aggressioner. Det är därför nu dags att ta hänsyn till verkligheten såsom den är.

På farliga vägar

"Handla så att ditt handlingsätt kan upphöjas till en allmän norm för alla." Så lyder Immanuel Kants kategoriska imperativ. Och det kräver politiska partier och myndigheter i dag av den enskilde. Själva agerar de – i varje fall somliga av dem – uppenbarligen som prelaten i det gamla ordspråket "Var och en äger leva som prästen lär, men ingen som han lever".

Generalklausulen mot skatteflykt betyder att myndigheterna ökat kraven på den enskilde. Han skall nu inte längre bara följa de lagar och förordningar som finns. Han skall dessutom kunna räkna ut vad lagstiftarna vill, ehuru de inte kommit på att införa det i bestämmelserna.

Avsevärt större fördragsamhet visar en del politiska partier och myndigheter med sig själva. Två exempel skall här ges.

I Kalmar läns landsting försöker moderaterna, centerpartiet och socialdemokraterna genomdriva anslag till politisk sekreterarhjälp åt sig själva till ett sammanlagt belopp på drygt 330 000 kr. Landstingsförbundets jurister varnar, sådana bidrag – som ju i verkligheten är ett extra, öronmärkt partistöd utöver det som landstinget redan ger – strider mot kommunallagen. Men förvaltningsut-

skottets centerpartistiske ordförande avvisar invändningarna. Och partierna motiverar sin framstöt med att regeringen skulle ha planer på att ändra lagen, så att det blir tillåtet att inrätta sådana här tjänster.

HSB, Riksbyggen och vissa kommuner har begått en lagstridig handling när de införde sk hembud i bostadsrättsföreningarnas stadgar. Det betyder att bostadsrättsinnehavaren förpliktas avyttra sin lägenhet till den som föreningen eller kommunen väljer ut åt honom. Därför har en del bostadsrättsinnehavare vänt sig till Konsumentverket för att få rättelse till stånd. Men verket avstår från att göra någonting med hänvisning till uppgifter om att regeringen skulle ha för avsikt att justera reglerna och legitimera hembud.

Nu är det inte alls säkert att det blir några lagar som tillåter politiska sekreterare i kommuner och landsting eller hembud. Men oavsett vilket — sedan när är det acceptabelt att politiska partier och myndigheter går händelserna i förväg och följer lagar som ännu inte existerar i sinnevärlden? Vad händer med allmänhetens respekt för rättssamhället om det fortsätter på det här sättet?

Om myndigheter och politiska partier upphöjer sig själva till någon sorts lagfrälse, samtidigt som den enskilde förväntas följa även obefintliga bestämmelser, då är vi ute på farliga vägar.

Lägre oljepriser?

Professor Milton Friedman har i en artikel i Newsweek utvecklat sina tankar om hur mycket priset på olja kommer att sjunka. Han erinrar om att det reala pri-

set på olja sjönk med ungefär 25 procent mellan 1974 och 1978. Att det reala priset stigit sedan dess tillskriver han Shahens fall i Iran, det kaos det medförde och det följande kriget mellan Iran och Irak. Detta ledde till minskningar av oljeproduktionen vilket medförde att köparna slogs om den olja som fanns och drev upp priset.

Nu diskuteras allmänt oljepriser på 25–30 dollar per fat. Enligt Milton Friedman kommer priset emellertid att falla betydligt mer. Det är alltför lönsamt för någon medlem av kartellen att öka sin produktion i smyg och därmed öka utbudet på marknaden. Friedman tror att ett oljepris på 7–8 dollar per fat ligger vid den övre gränsen för vad ekonomiska faktorer bör ange som rätt pris på olja.

Om det blir så kommer inte bara oljefälten i Nordsjön utan många andra energiinvesteringar att bli olönsamma. Milton Friedman tror därför att många regeringar, som bara för några år sedan arbetade på att hålla oljepriset nere, av olika intressegrupper kommer att fås att försöka förhindra att oljepriset sjunker. Regeringarna kommer att misslyckas även med det tror Milton Friedman, men först sedan medborgarna har fått dyrt betala för försöken att gå emot marknaden.

Den fredliga budbäraren

Det är rimligt om statsminister Palme ivrigt sökt tröst efter sina "felsägningar" rörande den svenska noten om en kärnvapenfri zon genom Mellaneuropa och den tyske politikern Egon Bahrs mycket aktiva författarskap i sammanhanget. Olof Palme hade ju bara velat hjälpa sin

tyske partivän. Han struntade visserligen i den svenska utrikesnämnden och trampade sin stackars utrikesminister på tårna. Han själv skulle ändå framstå som den store statsmannen och fredsmäklaren, Palmekommissionens ordförande.

Som bekant gick det hela åt pipan. Noten kom vid en illa vald tidpunkt och var också illa skriven. Den naturliga reaktionen att skylla på UD:s tjänstemän kunde inte tillgripas: Visserligen har politiska avdelningens chef Lennart Eckerberg offentligt trätt upp till den ansvariges försvar, men att denne var socialdemokraternas utrikespolitiska påläggskalv Pierre Schori har ingen hittills betvivlat. Schori är en man som vet mycket om de praktiska revolutionärerna i Nicaragua och mindre om de politiska fångelserna på Kuba. Liksom sin husbonde, vars röst han avlyssnar, ser han världen som sitt arbetsfält. De små förhållandena i Europa är inte tillskurna för honom. Så organiserade han en miss.

När nöden är störst! Hjälpn kom från en rysk general. "Sovjetunionen kan tänka sig att inlemma Östersjön i en kärnvapenfri zon," sade, med ett märkligt ordval, general Tjernov, hittills okänd som politiker. Han tillade att Sovjetunionen är beredd att ta bort 6 (sex) ubåtar med 18 medeldistansrobotar ur Östersjön. Olof Palme blev glad. Detta var "en fortsättning på vad Brezjnev sade för drygt ett år sedan". Sedan dess hade det varit tyst om saken.

Om statsministern inte alltid hade så fasligt bråttom med att uttala sig, hade han kunnat tänka på att det inte precis är hövligt att komma till Sverige och tala om ubåtar. Han borde också ha funnit att det var en märkvärdig talesman som den

nya regimen i Moskva använt för att upprepa den sjuke Brezjnevs till intet förpliktigande utsagor. Slutligen borde han ha reagerat på vad generalen ålagts att säga — att denne vågat framträda utan precisa order är uteslutet — om Sovjetunionens fredsvänlighet. "Sovjetunionen har aldrig hotat någon med krig och under sin 66-åriga historia aldrig angripit någon," förklarade han.

Alla, inkl statsministern, vet att Sovjetunionen angrep Polen 1939, i nära samförstånd med Adolf Hitler, och slet till sig sin del av rovet. Alla vet att Sovjetunionen samma år angrep Finland och inledde vinterkriget. Alla vet också hur de baltiska staterna slutgiltigt annekterades 1940 under krigshot. Detta hände inom Östersjöområdet, väl att märka. Men söks ett senare exempel, vet alla att Sovjetunionen nu för tre år sedan angrep Afghanistan och tågade mot Kabul. Ty det var väl inte afghanerna som försökte erövra Moskva?

Om den fredlige budbäraren visar sig vara så föga lyckad som sanningsägare på ett område, hur skall man kunna tro honom på ett annat? Bara den som känner sig hårt trängd faller för hans budskap.

Varför inte privatvård?

Inom vårdsektorn bryter sig de socialistiska och ickesocialistiska ideologierna allt skarpare.

Socialdemokraterna slår envist vakt om etableringskontrollen för tandläkare. Avsikten är att nyexaminerade skall slussas in i folktandvården, som skall svälla på den privata sektorns bekostnad. Enda möjligheten för den som vill

öppna eget är att överta en privatpraktik av någon annan. Inte ens i de områden som har brist på tandläkare vågar man tillåta fri etablering. Regeringen låter alltså inte den enskilde tandläkaren välja den företagsform han själv föredrar — samma regering som i andra sammanhang påstår sig vilja värna om småföretagsamhet!

Nu är socialdemokraterna på krigsstigen också mot den privata läkarvården, enkannerligen fritidspraktikerna. Det sk problemet — för i realiteten är det ju inget problem — har aktualiserats i samband med City Akuten i Stockholm. Det är en fritidspraktik som till de socialistiska regleringsivrnarnas stora förtret blivit synnerligen populär bland patienterna. Även på andra håll i landet finns motsvarigheter. I tex Malmöhus län har landstingsdirektören brutit avtalet med Sydsvenska läkarkonsult, som har privat jourverksamhet. Det medför att de privata jourläkarna inte längre tillåts utnyttja larmcentralen.

I en riksdagsdebatt aviserade sjukvårdsminister Gertrud Sigurdsen en översyn av de ekonomiska villkoren för privatpraktikerna. Hon ville dock inte förbjuda dem — ännu. Och när en liknande praktik planerades av sex privattandläkare i Stockholm deklarerade det socialdemokratiska landstingsrådet Göran

Hammar sjö majestätiskt: "Den behövs inte!" Varför inte låta patienterna själva avgöra den saken? Sjukvården är ju till för dem och inte för politikerna — eller borde åtminstone vara det.

Samhället har investerat mycket pengar i läkarnas och tandläkarnas utbildning. Det bör följaktligen vara ett allmänintresse att dessa yrkeskategoriers kunskaper och färdigheter utnyttjas så mycket som möjligt. Vill de på sin fritid ägna sig åt att bistå sjuka är det enbart positivt — även om deras bevekelsegrunder ibland kan vara delvis ekonomiska. Men de styrande kommer då med invändningar av typen "ingen skall kunna tjäna pengar på andras sjukdomar" och andra lika befängda argument. Somliga vill tom gå så långt som att hindra läkare och tandläkare att göra vad de önskar på fritiden. Inte minst de sjuka torde betacka sig för så cyniska uttryck för förmynderi.

Sjukvården är redan alltför samhällsstyrd. Det finns ingen anledning att vandra vidare på den vägen. Tvärtom bör vårdsektorn i större utsträckning privatiseras. Erfarenheterna från bla fritidspraktikerna tyder på att det är en angelägen åtgärd. Det skulle vara beklagligt om de socialistiska dogmatikerna lyckades stoppa en sådan utveckling.